
Sandra van den Beuken
Natuurinclusief landschap

BEZINNINGSPARK OVERBUNDE BUNDE

Schetsontwerp
Versie 2: 29 november 2023

1. INLEIDING

1.1. AANLEIDING EN DOELSTELLING

Het kloosterpark van huize Overbunde is sinds de realisatie van de woningen in het oude klooster en aan de Overbundhof een vergeten stukje Bunde geworden. Een aantal inwoners van het dorp kent het park en zijn bijzondere groene monumenten, maar een groot deel ook niet. Ook het beheer staat, op de monumentale berceau na, op een laag pitje. Het park, de bijzondere groene en grijze elementen verdienen meer aandacht.

In 2020 zijn Jo Ritzen en Sandra van den Beuken in samenwerking met de Gemeente Meerssen gestart met het project 'Meer bomen en biodiversiteit Bunde-Oost'. Met dit project willen zij de wijk vergroenen en de betrokkenheid van de inwoners bij het groen in de wijk vergroten. Dit doen zij door het aanplanten van bomen, struiken en vaste planten samen met bewoners. In 2019-2020 is er een inventarisatie van de wijk gemaakt door IKL ten behoeve van dit project. Het kloosterpark was een van de locaties waar meer bomen aangeplant kunnen worden.

In 2023 benaderde dhr. J. Pustjens Sandra van den Beuken met de vraag of zij wilde meedenken over het plaatsen van een herdenkingsboom ter nagedachtenis aan zijn vrouw. In overleg met de gemeente is besloten om een werkgroep op te richten die het realiseren van een bezinningspark tot doel heeft.

AFBEELDING: KLOOSTERPARK OVERBUNDE
BRON: ATLAS LIMBURG

1.2. UITGANGSPUNTEN

In overleg met de Gemeente Meerssen zijn een aantal uitgangspunten geformuleerd;

- Geen herdenkingsbos, er is 1 gemeentelijk herdenkingsbos;
- Invulling passend bij de locatie;
- Invulling passend in het groenbeleidsplan;
- Er wordt een plan aangeleverd dat bottom-up tot stand is gekomen en waarbij de omgeving een bijdrage levert;

Met deze uitgangspunten is een werkgroep geformeerd die samen gaat nadenken over de ontwerp, financieen, realisatie en beheer. Dit doen zij onder begeleiding van landschapontwerper Sandra van den Beuken.

AFBEELDING: LOURDESGROT KLOOSTERPARK
BRON: LOURDESGROTTEN.NL

1.3. WENSEN WERKGROEP

In het eerste overleg met de werkgroep zijn de uitgangspunten van de gemeente besproken, de locatie die we op het oog hebben en alternatieve locaties. De alternatieve locaties vielen vanwege ligging en formaat af. Als laatste zijn de wensen voor de inrichtingselementen geformuleerd.

Locatie

- De locatie van het kloosterpark spreekt de deelnemers aan vanwege het sacrale karakter;
- Het parkje kan wel weer wat liefde gebruiken
- Het parkje is (was) niet heel bekend in Bunde, daarmee is het een rustige plek;
- Het landschappelijk kader is al erg mooi, maar het beheer laat een beetje te wensen over;
- Andere locaties in Bunde (bijv. Weitje bij t Kempke) zijn veel kleiner en bieden weinig ruimte voor het toevoegen van groene elementen en zijn minder gunstig gelegen.
- Het kloosterpark heeft de voorkeur.

Inrichtingselementen

- Bomen die geadopteerd kunnen worden;
- Een centraal punt, bijv bij de oude beuk (rekening houdend met kwetsbaarheid boom) met informatie;
- Een herkenningspunt voor de adoptanten van de bomen, vorm dient nog verder besproken te worden;
- Bankjes, deze kunnen evt ook gedoneerd worden;
- Paden;

DEEL VAN HET KLOOSTERPARK ±1960

Wie kan een boom doneren

- Alleen particulieren;
- Alleen inwoners van Bunde.

Verdere aandachtspunten

Het kloosterpark was afgelopen zomer de plek waar 4 mensen zijn aangevallen door zwijnen. De zwijnen zijn alleszins niet weg en het is wellicht verstandig om na te denken over een stukje afrastering. De initiatiefnemers zijn desondanks van mening dat dit niet op kosten van dit initiatief moet komen. Het is een punt om te overleggen met de gemeente. Zeker ook waar de afrastering moet komen en hoe de dieren uit het parkje te weren.

INGANG TOT HET PARK

WANDELPAD LANGS CASCADE

1.4. BELEID

Voor het herbestemmen van kloostertuinen- en parken is er geen een vigerend beleid in Limburg. In 2016 is er een studie gepubliceerd als onderdeel van het afstuderen van mevr. M. Franssen aan faculteit Landschapsgeschiedenis van de Rijksuniversiteit Groningen. 'KANSEN VOOR DE KLOOSTERTUIN:Een integrale analyse-, waarderings-, en herbestemmingsmethode voor kloostercomplexen'.

Deze methode is ingezet om het huidige kloosterpark te waarderen en daarmee uitgangspunten te formuleren voor de herbestemming van dit park.

Toegankelijkheid

Religieuze waarden

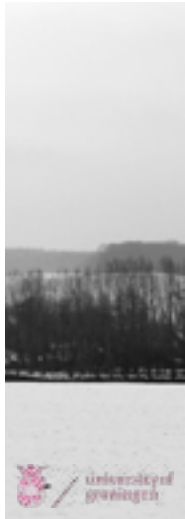
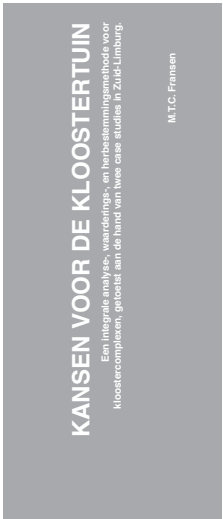
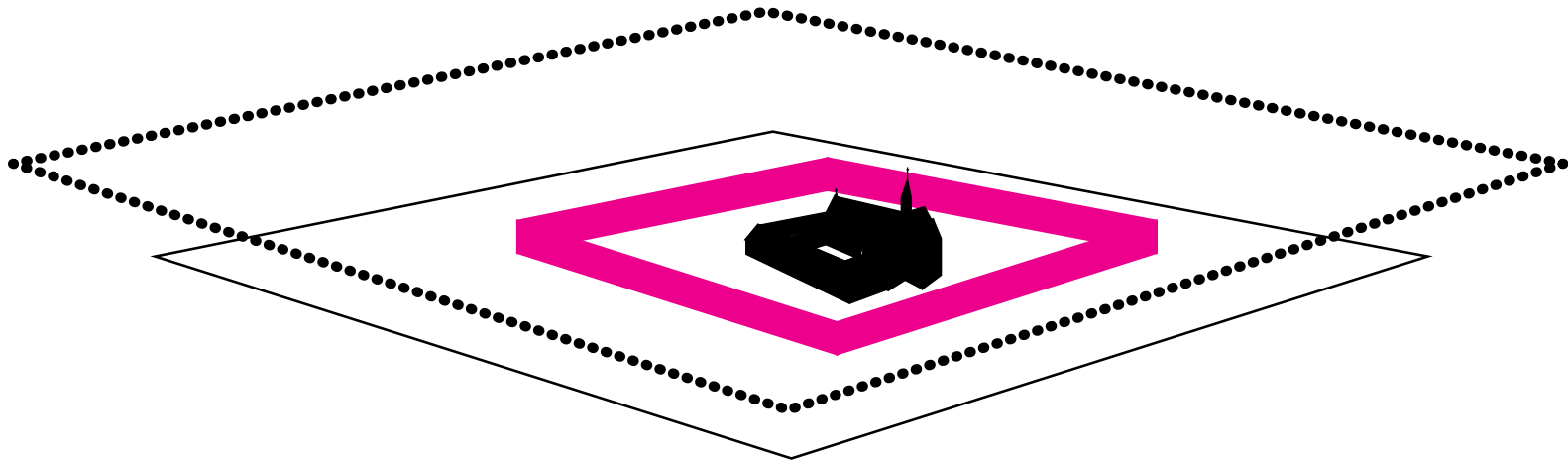
Ommuring

Zeldzame elementen

Relatie met landschap

2. INVENTARISATIE EN ANALYSE

2.1. BESTAANDE SITUATIE

Legenda

1. Mariabeeld
2. Lourdesgrot
3. Waterbuffer
4. Woningen Overbundhof

- A. Paardekastanjelaan
- B. Rode Beuk
- C. Lindelaan
- D. Originele aanplant kloosterpark
- E. Spontane ontwikkeling struiken
- F. Grasland
- G. Bos
- H. Overbundebeek (De Rein)
- I. Groengebied behorend bij kapel

Het park is momenteel afgesloten door de aanwezigheid van de wilde zwijnen. Hierdoor is een goede inventarisatie van D & E niet te maken.

Belangrijk elementen bij het park, die nu niet op tekening staan zijn de cascade en de berceau van gele kornoelje. Deze liggen naast de kastanjelaan richting het zuiden.

2.2. HISTORIE

KAART 1900
BRON: TOPOTIJDREIS.NL

In 1381 werd er voor het eerst melding gemaakt van (leen)hof Overbunde. Tot 1871 wisselden de herenhoeve en het landgoed meerdere keren van eigenaar.

Op 3 juli 1871 kreeg een groot deel van de herenhoeve te maken met brand. Vervolgens werd het landgoed geschonken aan de kloosterorde van de zusters Franciscanessen van Heythuysen. De schenking was bedoeld voor de Duitse tak van de orde, die in deze periode te lijden had van de Kulturkampf. De complete vestiging in het Westfaalse Warendorf-Freckenhorst, inclusief het meisjesspensionaat voor Duitse leerlingen, verhuisde in 1876 naar Bunde. De wijding van de kapel vond plaats op 7 april van dat jaar. Een jaar eerder waren de meisjesschool en het pensionaat al van start gegaan. In 1900 werd een Lourdesgrot

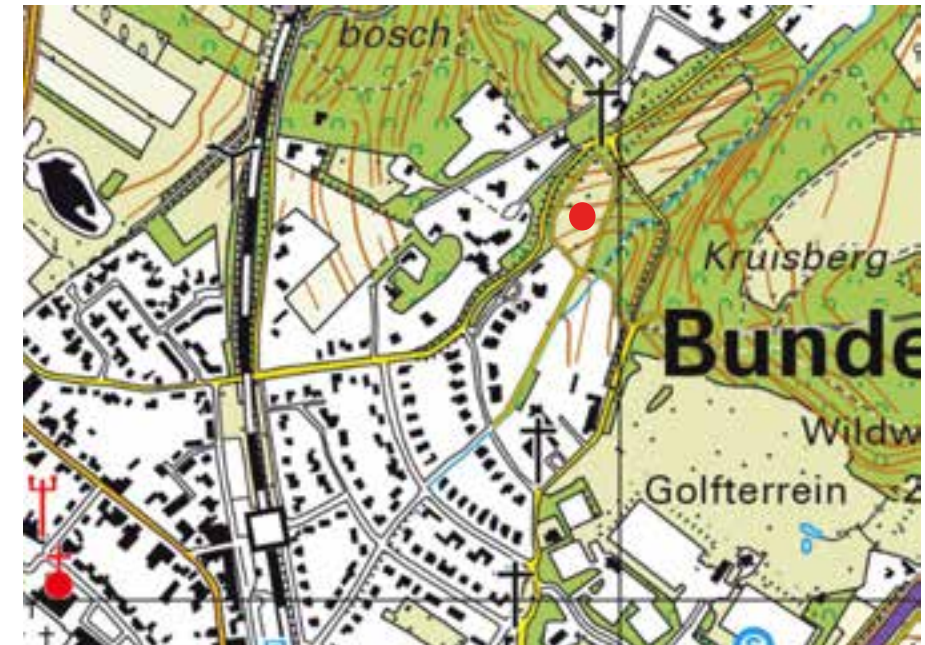

KAART 1960
BRON: TOPOTIJDREIS.NL

gebouwd in het park (in 2009 gerenoveerd). In 1903 bouwde men naast het klooster een nieuw schoolgebouw.

In 1920 werd het meisjesspensionaat gesloten vanwege een terugloop van het aantal leerlingen als gevolg van de Eerste Wereldoorlog. In 1932 werd er door de zusters een herstellings- en ontspanningsoord gestart voor zwakke kinderen met de naam Koloniehuis Overbunde. Vanaf de jaren 1960 werd het complex ook als opvangtehuis voor moeilijk lerende kinderen gebruikt. Vanaf 1970 was het een erkend medisch kindertehuis.

In 1977 vertrokken de zusters uit Overbunde en in de jaren 1980 vertrokken de school en het opvangtehuis naar de nieuwbouw Mariënwaard in Maastricht. In de jaren die volgden maakte de

KAART 2023
BRON: TOPOTIJDREIS.NL

gemeente plannen voor de inrichting van het terrein als woongebied, waarbij het monument behouden diende te blijven. Op 3 juli 1997 liep het complex ernstige schade op door een felle brand, waarbij de markante dakruiter van de kapel werd vernield. In 2003 startte de uitvoer van de herontwikkelingsplannen. Op de weilanden rondom het klooster werden 34 vrijstaande woningen gebouwd. In de kloostervleugels werden 8 woningen gevormd, het schoolgebouw werd verbouwd tot woning en er vond een restauratie plaats van de kloosterkapel. Op 18 februari 2005 werd het torentje herplaatst op de kapel.

Bron: wikipedia

2.3. HISTORIE PARK

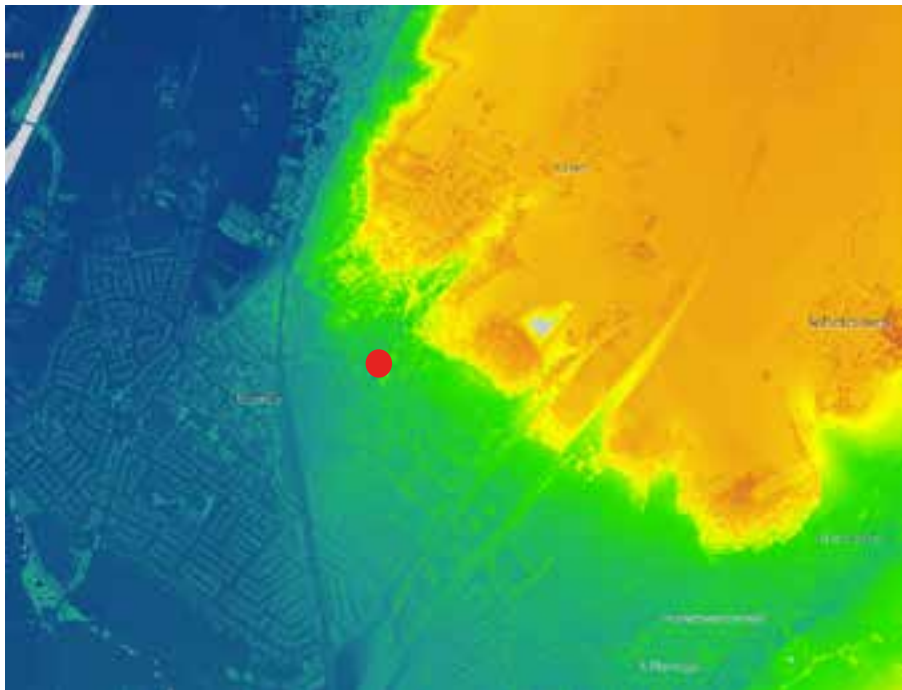
Het klooster en het park is in 1876 gerealiseerd. In deze tijd werden de parken bij de kloosters aangelegd in de op dat moment heersende stijl; de Engelse landschapstijl. Een verlangen naar de 'echte' natuur hoort bij deze stijl. De (engelse) landschapstuin staat haaks op zijn voorganger 'de Franse tuin'. In de franse tuin staat het beheersen van de natuur centraal, in de engelse landschapstijl wordt gewerkt met een geidealiseerde kijk op de natuur.

Het concept leunt op de voorstelling van romantische, parkachtige landschappen met verrassende doorkijkjes. In de praktijk wordt dit doorgaans gestalte gegeven door de aanleg van grasvelden en meren, liefst op heuvelachtig terrein, omgeven door en afgewisseld met boomgroepen. Bij de beplanting werd overigens veel gebruik gemaakt van exoten.

Bij kloosters werden nog een aantal elementen aan dit geheel toegevoegd, zoals bomenlanen en de berceau, die passen bij de functie van het park als plek voor contemplatie.

Op de foto's is een beeld van het gebouw in combinatie met het park. In de afbeeldingen zijn verwijzingen te zien naar deze tijdsperiode.

2.4. ONDERGROND, NETWERK & OCCUPATIE

HOOGTEKAART
BRON: ALGEMEEN HOOGTEBESTAND NEDERLAND

Ondergrond

Het klooster en het kloosterpark is gelegen aan de voet van de helling vanaf het plateau van Schimmert. Dit deel van het plateau is deels door de Geul en deels door de Maas gevormd. Vanaf het plateau ontspringen diverse beekjes en lopen droogdalen het dal van de Maas en Geul in. Het klooster en het kloosterpark ligt aan het beekdal van de Overbundebeek. Het klooster heeft nooit veel grond bezeten. Het is een klooster dat pas laat is gebouwd en heeft van oudsher een onderwijs functie gehad.

De locatie ligt als het ware in een kom en heeft daarmee een zeer besloten karakter, passend bij het sacrale karakter van een kloosterpark.

KADASTRALE KAART 1811-1832
BRON: BEELDBANK RCE

Netwerk

Rondom Bunde zijn diverse fiets- en wandelroutes uitgezet. Geen van deze routes doet het kloosterpark aan, een gemiste kans, zeker voor wandelaars. Op de kadastrale kaart van 1811-1832 staan diverse voetpaden/ veldwegen rondom het toen nog Overbundhof aangegeven. De ligging van de locatie in het landschap (tussen de kernen van Bunde en Kasen in) maakt ook dat het een plaats van bestemming was.

LIGGING
BRON: ATLAS LIMBURG

Occupatie

De historie geeft een omschrijving van de ontwikkeling van het (klooster) Overbundhof tot de huidige tijd. Bunde en het Overbundhof kennen dus een geschiedenis die terug gaat tot (voor) de middeleeuwen. Daarbij dient te worden aangetekend dat de bebouwing van het dorp tot aan 2000 los was van het klooster en het klooster was gelegen tussen hoogstamboomgaarden en tegen het bos aan.

Het kloosterpark is een mooi overgangsgebied vanuit de bebouwing richting de natuur. In het park zijn nog enkele aangelegde wandelpaden, bankjes en beelden te vinden, maar de invloed van de mens raakt al naar de achtergrond. Daarmee biedt het park ruimte voor verstillings en bezinning.

2.5. WAARDESTELLING

Vanuit de studie 'Kanden voor de kloostertuin' worden 5 kenmerken genoemd die de waarde en identiteit van het park vaststelt.

Het Kloosterpark van Overbunde is een jong (klooster)park dat is vormgegeven in de Engelse landschapsstijl, waarbij elementen van de kloostertuin zijn toegevoegd.

Elementen uit de kloostertuin

■ ■ Toegankelijkheid
Het park (zeker wanneer je het Overbundhof tot het park rekent) kent een besloten karakter. Dit heeft met name met de glooiing van het terrein te maken. Op diverse locaties zijn nog historische poorten aanwezig.

† In het park zijn nog enkele religieuze items aanwezig. Mariabeeld en Lourdesgrot staan in het plangebied. Op de hoek Catharina Daemenstraat/Kloosterweg is nog een wegkruis geplaatst.

∩ Ommuring
Hoewel er geen kloostermuur aanwezig is heeft het park een zeer besloten karakter. De muur wordt als het ware gevormd door de taluds en de begroeiing van de taluds.

★ Zeldzame elementen
De Lourdesgrot, Lindenlaan, de grote rode beuk en berceau van gele Kornoelje zijn bijzondere elementen die het park zijn sacrale karakter geven.

BESTAANDE SITUATIE (SCHAALLOOS)

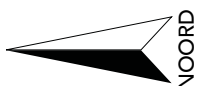
3. ONTWERPUITGANGSPUNTEN

Voor het ontwerp van het bezinningspark worden enkele uitgangspunten geformuleerd;

- Respecteren zeldzame elementen, daarmee is de afbakening van het plangebied helder;
- Aanhaken op padenstructuur passend in de Engelse landschapsstijl;
- De paden zijn ondergeschikt aan de bestaande padenstructuur;
- Zichtlijn vanaf Lourdesgrot, naar grote rode beuk en mariabeeld/klooster herstellen en versterken;
- Inrichtingselementen passend bij de Engelse landschapsstijl zoals boomgroepen en graslanden in organische vormen;
- Toepassen van soorten die passen bij de locatie (ecologisch en cultuurhistorisch) en daarmee een goede bijdrage aan de biodiversiteit doen;

BESTAANDE SITUATIE (SCHAALLOOS)

4. SCHETSONTWERP

Legenda

- 1. Beziingsplek
- 2. informatiepaneel
- A. Bloemrijk grasland
- B. Boomgroep (incl. bomen op naam)
- C. Nieuw pad Silex
- D. Nieuw (zwijgenwerend) hekwerk met klappoortjes
- 53 x boom op naam
- 34 x bijdrage boomgroep
- .. x bijdrage bloemrijk grasland
- 1 x bijdrage beziingsmonument
- 2 x bijdrage bank

4.1. TOELICHTING ONTWERP

Het ontwerp sluit zoveel mogelijk aan bij de typologie Engelse landschapsstijl. De paden sluiten aan op de bestaande paden en maken het rondwandelen in het plangebied mogelijk. Op de as tussen Lourdesgrot en mariabeeld is een bezinningsmonument gesitueerd. Het sluit daarmee visueel aan op een belangrijke as in het park. De bomen die aangeplant worden zijn samengebracht in organische groepen die daarmee het landschappelijke karakter versterken. Vanaf het bestaande pad is een as richting bezinningsmonument waarlangs zuilvormige bomen geplaatst worden. Deze as sluit aan op de bomenlanen die al aanwezig zijn in het park.

Onder en rond de bomen wordt een bloemrijk grasland gerealiseerd. Hiermee blijft het idee van een weide in het bos intact, maar wordt veel biodiversiteit toegevoegd.

Het ontwerp sluit aan op de bestaande structuren en respecteert het bijzondere karakter van het park. Het daagt bezoekers uit om dit deel van het park te ontdekken.

De opzet van het ontwerp maakt het mogelijk om persoonlijk een boom te kopen, bij te dragen aan een boomgroep, een stukje kruidenrijk grasland te realiseren of bij te dragen aan het bezinningsmonument. Afhankelijk van de animo, bijdrage van

de gemeente en de fondsenwerving kan het ontwerp naar wens afgeschaald worden. Dat betekent dat bijvoorbeeld meer bestaand (spontaan ontwikkeld) groen gehandhaafd kan blijven, bepaalde boomgroepen wellicht later gerealiseerd kunnen worden of dat de bezinningsplek soberder ingericht kan worden.

Dit maakt dat het ontwerp flexibel is en mee kan bewegen met de financiële draagkracht.

4.3. REFERENTIEBEELDEN

MODERNE ENGELSE LANDSCHAPSTIJL

BEZINNINGSPLEK (SOBER)

BEZINNINGSPLEK

NIEUWE ZUILVORMIGE BOMENLAAN

BLOEMENMENGSEL G2

BOMENGROEP

